

TARTIŞMA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ'NİN ÖNCELİKLERİ

Yavuz UÇKUYU*

TTB'nin öncelikleri tartışmasına gönderilecek yazıları oldukça merak ediyorum. Merakım, TTB'nin önceliklerinin ne olması gerektiğine dair görüşlerin epeyce farklılık göstereceğine inanmam nedeniyledir. Makul bir görüş farklılığının zenginlik olduğunu düşünüyorum; ama durum bence zenginlik tanımını aşacaktır.

Her örgütlü yapının üzerinde hareketlenebileceği ortak tanımlarının ve netliklerinin olması gerekir. Örneğin Avrupa Birliği'ne karşı olma ile yanında olma durumu, üzerinden basitçe geçiliverecek bir düşüncelerin zenginliği değildir. Kuşkusuz ortak tanım ve netlik gereksinimi TTB'ye özgü bir gereksinim de değildir. Hatta TTB, benzeri pek çok meslek örgütünün, ortak tanım ve netlik konusunda kendilerini uzunca zamandan beri kapitalist düzenlemelerin seyrine bırakarak şanslarını yitirdiklerini söylemek de aşırı kötümserlik olmayabilir.

Bugün, nedeni ne olursa ve sonuçları ne kadar acıtıcı olursa olsun TTB'nin öncelikleri tartışmasını yürütmek, örgütün olanaklarını ortaya çıkarabilecek bir zorunluluk aynı zamanda da bir şanstır. TTB bu şansı kullanmak durumundadır. Çünkü ancak ortak tanımlar ve netlikler üzerinden, kitleleşme, örgütlenme modelleri, talepler, demokratikleşme, alternatifler, kurumsallaşma gibi başlıklarda üretim yapılabilir.

Burada ortak tanımlar ve netliklerden kastettiğim, tarihsel bütünlük içerisinde yaşanan nesnellüğün örgüte de özel olacak biçimde yeniden tarif edilmesi, çıkarımlar yapılması ve çıkarımların, örgüte antikapitalist misyon kazandıracak şekilde içerilmesi, ortaklaştırılmasıdır. Sözü ettiğim nesnellik tarifinin, TTB tarafından hiç yapılmadığını iddia etmiyorum. Aksine TTB tarafından yaşanan nesnellüğün tarifinde oldukça inandırıcı bir bütünsellik yakalanabilmektedir. Ancak nesnellüğün tarifinden, sistem dışını işaret eden antikapitalist misyonu anlamak noktasından giderek uzaklaşıldığını ve bu uzaklaşmanın TTB'nin tek başına böyle bir yönelime girmesi nedeniyle değil, esas olarak kapitalizmin yeni yapılanmasının getirdiği örgütlenme paradigması nedeniyle olduğunu düşünüyorum. Temel sorunu da burada görüyorum. Eğer, TTB benzeri örgütler antikapitalist misyondan uzaklaşırlarsa, kapitalist devletin bir tür organına dönüşürler ve bu durumda en fazlasından kapitalist devleti ortaya koyan çalışmaların konusu olabilirler.

* Dr., Acil ve Yardım Kurtarma Hizmetleri

Küreselleşme ve neo-liberal politikalar, TTB benzeri örgütleri sınıfsal kimliklerinden arındırarak kapitalist devletin unsurları haline getirmek gibi bir düzenlemeyi hedefliyorlarsa, TTB açısından nesnellüğün bu yeni paradigma çerçevesinde yeniden tarifi gerekliliğin ötesinde yaşamsaldır da. Bugün tüm dünyada sivil toplum örgütü ve hükümet dışı kuruluşlar adı altında tüm örgütlü yapılar, kapitalizmin ebediliği ve alternatifsizliği ön koşuluyla kapitalist devletle yapıştirilerek "yönetişim" parentezine alınıyorlarsa hiç bir örgütlü yapı "bana bulaşmaz" yaklaşımında bulunamaz. "Bana bulaşmaz" yaklaşımı eğer safdillikten kaynaklanmıyorsa, "yönetişim" işinden yararlanmacı arayışın utangaç ifadesidir. Bu utangaç ifadelerin sahipleri, TTB içinde de ciddi bir yaşam alanına sahiptirler ve belki de - yaşanan nesnellüğün gereği ve TTB'nin nesnellikle ilişkisinin sonucu olarak- başka türlü olması da beklenemez.

Kapitalist yönetim politikasıyla kurulacak ilişkiyi, her türlü önceliği belirleyen temel öncelik olarak alıyorum. Çünkü ortada şöyle bir durum var: Eskiden kapitalist devlet, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik gibi olanakları siyasi ve ideolojik hegemonyasının bir aracı olarak görüyor ve mümkün olduğunca bu alanların yönetimini kendi bünyesinde topluyordu. Şimdilerde ise devlet; sağlık, eğitim, sosyal güvenlik gibi, kendine kapitalizm sınırları içinde sosyal karakterini veren alanları piyasalaştırdığı için; bu alanların siyasi ve ideolojik açıdan kullanımını sınırlı hatta sorunlu olarak görmektedir. Kullanımı sınırlı hatta sorunlu olan alanların, yönetim ve denetimini doğrudan çıplak devletin görülemeyeceği biçimde, antikapitalist görünümünden arındırılmış toplumsal örgütlenmelere devretmek istemektedir. Devrin süresi ve kapsamı da geleneksel devlet fonksiyonunu üstlenecek örgütlerin antikapitalist özelliklerinden arınma hızları ile orantılı olacaktır.

Bu durum, TTB gibi meslek örgütlerinde yürütülen tartışmalarda, eğer kapitalist yönetim politikası yeterince ortaya konulamazsa, "yönetişim" işine soyunanlara pragmatik bir üstünlük kazandıracaktır. Öyle ya, kapitalizm sınırları içinde mesleki alanın yönetim ve denetimi konusunda antikapitalist misyondan uzaklaşan anlayışlara kapitalizm tarafından "yürü ya kulum denilecek" ve bu durum da antikapitalist misyona vurgu yapanları "geçimsiz marjinaler" haline getirecektir. TTB, eğer bir

antikapitalist toplumsal örgütlenme olarak var olacaksa "geçimsiz marjinaler" kaynaklı ortak tanım ve netliklere ulaşmalıdır. En temel gördüğüm öncelik alanı burasıdır; çünkü bu temel öncelik alanının kaybı gerisini konuşmayı gereksizleştirecektir.

Yazdıklarımın, yazının sınırlı olma zorunluluğu dolayısıyla, yeterince somut görünümünden yoksun olduğunun farkındayım. Ayrıca bir eğilim olanın apaçık somut görünüm kazanması için sürece gereksinim var. Yine de eğilime dair örnek vermek gerekirse, 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren TTB benzeri örgütlerin içinde yaşanan nesnellığın tasvirinde en küçük bir gerileme olmaksızın şu tür bir yaklaşımda bulunmaya başladıkları hatırlanacaktır: Söze, "IMF ve Dünya Bankası'nın da dediği gibi, ya da Dünya Sağlık Örgütü'nün de artık kabul ettiği gibi" ifadeleriyle, önceki öngörülerin doğruluğu ve haklılığının kapitalizmin esas mimarlarının gözüyle kabulüne özel bir önem verilmeye başlanmıştır. Oysa yine hatırlanacaktır, 1970'li yıllarda içinde yaşanan nesnellığın tasviri "Türkiye Amerikan emperyalizmine göbekten bağlı..." ifadeleriyle, daha sığ olmakla birlikte, kapitalizmin esas mimarlarına karşı olma noktasında tartışılmaz bir refleks taşıyordu. Burada dikkat edilecek temel ayrılık ya da farklılaşma, 1990'lardan sonra antikapitalist tutum ve iktidar perspektifinin daha geri planlara itilmiş olmasıdır.

Geçmişte kapitalist devlet tarafından üstlenilen yönetim ve denetim alanlarının bir bölümünün, "ehlileştirilmiş", "zararsızlaştırılmış" kitle örgütlerine devrinin, söz konusu örgütlerin kitleselleşmesi sonucunu doğuracağı sanılmamalıdır. Bu modelde -özellikle Türkiye gibi az gelişmiş kapitalist ülkelere özgü olmak üzere- yine kitle örgütlerinin merkezinde sınırlı sayıda üye hareketi gözlenecek, ancak bu kez örgütün sistemle uyumu ölçüsünde kitlesi gözünde meşruiyet kazanması kapitalist ideoloji ve siyaset tarafından desteklenecektir. Uyumlu örgütler ya da örgütün uyumlu kanatlarına ideolojik ve siyasal desteğin yanında, geçmişte devlet tarafından kullanılan kimi fonların yönetimi ve denetimi yoluyla da ödül ve daha yapısal bağlanma sağlanacaktır.

Burada son zamanlarda -çoğu oldukça iyi niyetli olmakla birlikte- daha sık yürütülen "kitleyle buluşma", ve özellikle de örgütü "tabanın inisiyatifine" bırakma yaklaşımlarının örgütü, kapitalist devletin yeni yönetim paradigmasına düşürme gibi bir tehlike içerdiğine dikkat çekmek yerinde olacaktır. Kuşkusuz, TTB benzeri örgütlerin kitleselleşme sorununa çözüm getirecek arayışlarını terk etmeleri beklenemez; ancak burada yukarıda ifade ettiğim yeni kapitalist yönelim nedeniyle çok daha dikkatli olma zorunluluğu vardır. Örgütün merkezinin antikapitalist özelliklerini güvence alan kitleselleşme arayışları, kısa vadede niceliksiz olarak daha az buluşma vaad etse de daha doğru olacak gibi görünmektedir.

Kapitalist yönetim politikasıyla kurulacak ilişkiyi her türlü önceliği belirleyen temel öncelik olarak almak gerektiği yaklaşımının, TTB'yi her türlü mesleki, sektörel, toplumsal başlıklarda, güncel pratiklerde "söz söylersem başıma neler gelir? Bu dönem geçinceye kadar köşemde uslu uslu oturayım" benzeri bir sinikliğe itmemesi gerekir. Ama, örgütün temel politikaları oluşturulurken, pratik adımlar atılırken söz konusu öncelik gerek duyulduğunda kullanılmak üzere örgütün başucunda tutulmalıdır.

TTB benzeri örgütler için, ama özellikle TTB için önemli bir önceliğin de, örgütün neo-liberal düzenlemeler sonucu değişen üye nesnellığının belirlenmesi ve buna uygun önceliklere gidilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü politika ancak güçle, güç biriktirilerek yapılabilir. TTB, üye nesnellığının güç kaynaklarını, güce dönüşme olanaklarını ve gücünün sınırlarını bilerek politika yapabilir ve uzun vadeli projeksiyonlar geliştirebilir.

Bugün, hekim hareketi içinde 1990'lı yılların başında dillendirildiği zaman anlaşılmasız bulunan, hatta aşırı işçi yaklaşımların bir tür "uçuşu" olarak nitelendirilen hekimlerin proleterleştikleri tezi, artık sıradan hekimlerin bile dilindedir. Yine, geçmişte tartışılan sağlık emek-gücünün kolektif emekçi olarak artı-değer ürettikleri tespiti bugün neredeyse tartışmasız kabul görmektedir. Hekimler için serbest çalışmanın giderek azaldığı ve ücretli çalışmanın daha belirginleştiği görülmektedir. Neo-liberalizmin profesyonallığı, bireyciliği öne çıkaran ekonomik, siyasal ve ideolojik yapılanması sonucunda, hekimlerin dikey sınıfsal yapısı çok genişlemiş, eşitsizlik ve beklenti farklılaşması nedeniyle ortak örgütsel paradigmlar oluşturulması güçleşmiştir. Sıralanabilecek ve hekimlerin kapitalist üretim sürecinde işgal ettikleri yerin en az bunlar kadar önemli başka değişiklikler geçirmesi dolayısıyla, eskiden daha az ifade edilen hekimlerin sınıfsal konumlarını esas alan bir örgütlenme anlayışı ve politikasının geliştirilmesi; bugün TTB'nin önünde önemli bir iş, önemli bir güç toplama alanı olarak durmaktadır.

TTB, hekimlerin sınıfsal konumlarını ve sınıfsal konumlarının getirdiği durumları daha geri plana iterek, kapsayıcı bulduğu etik, insani bu anlamda daha felsefi temaları ön plana almıştır. Bunun özellikle "iyi hekimlik" temasının kullanımının dönemsel olarak reel bir politikanın olduğunu kabul ediyorum. Ama, dönemsel reel politik olanın kalıcılığı, kuramsallaştırılmasını da doğru bulmuyorum. Çünkü ortada şöyle bir görüntü vardır: TTB'nin temel politikalarının, hekimlerin değişen sınıfsal yapısı göz önüne alınarak belirlenmesine "aman dışlayıcı olarak spektrumumuzu bozmayalım" gibi bir direnç gelmektedir. Oysa, değişen sınıf yapısına göre temel politikaların oluşturulması ve buna uygun yapılanma etik, insani, felsefi temaları dışlamadığı gibi ayaklarının üzerine oturur.

TTB, kapitalist yönetim politikasına doğru tutum aldığı ve üyelerinin değişen sınıfsal yapısına uygun bir yapılanma ve politik tutum içine girdiğinde her şey çözülmüş mü olacaktır? Kuşkusuz bu soruya, TTB'nin bir meslek örgütü olması ve meslek örgütünün yapısal olanaklarının sınırları dolayısıyla tam olarak olumlu yanıt vermek mümkün değildir. Hatta tüm toplumu kucaklayacak antikapitalist bir ortak paradigma yakalanamadığı durumda, TTB kendi alanını ne kadar iyi temsil eder ve örgütlerle örgütlesin ciddi doyumsuzluklar yaşanacaktır. Ama sağlığın niteliği, neo-liberal düzenlemelerin sağlık sektörü emek-gücünü aşırı baskı altında tutması ve sağlık emek-gücünün proleterleşmesinin sağlık alanı kaynaklı bir proleter ideoloji, siyaset ve kültür üretimi getirmesi gibi faktörler dolayısıyla, yani bu eşitsiz gelişim nedeniyle sağlık antikapitalist bir ortak paradigmanın çıkışını ateşleyebilecektir. Böyle bir nesnellığın umudunu taşıyor olmak gurur verici olsa da, nedenleriyle açıklamaya çalıştığım öncelikler konusunda titizlik, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluktur da.